СТЕНОГРАМА

засідання Комітету Верховної Ради України
з питань гуманітарної та інформаційної політики

7 грудня 2023 року

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, є кворум, як я бачу.

Так, друзі, порядок денний запропонований. Як я пропонував, значить, думаю, що давайте за 10 хвилин все це вирішимо. Отже, колеги, хто за те, щоб підтримати запропонований проект порядку денного, прошу голосувати.

Потураєв – за.

В’ЯТРОВИЧ В.М. В’ятрович – за.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Княжицький – за.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов – за.

КРАВЧУК Є.М. Кравчук – за.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

Колеги, хто проти? Хто утримався? Дякую.

Рішення прийнято.

Колеги, по першому питанню.

ЛЕРОС Г.Б. Вибачте, Лерос – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Гео Багратовичу, дякую. Зарахували.

Колеги, по першому пункту, то я там, в принципі, писав. Матеріали всім надані, ми там просто додаємо людей знову про пам’ятні дати та ювілеї. Не буду зачитувати рішення, бо з телефону не дуже зручно, але проект рішення у всіх на руках. Я думаю, що всі побачили, що люди хороші, достойні. Тому прошу підтримати рішення про перегляд рішення комітету про постанову. Ну, взагалі згідно проекту рішення, який у вас на руках. Прошу голосувати.

Потураєв – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

КРАВЧУК Є.М. Кравчук – за.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

ЛЕРОС Г.Б. Лерос – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Хто проти? Хто утримався? Дякую, колеги.

Рішення прийнято.

Колеги, друге питання, ще раз повідомляю, що вчора профільний комітет підтримав наш спільний з вами законопроект про права національних меншин (спільнот) майже одноголосно. Одна колега утрималась, це Неллі

Яковлєва, тому що вона вважає, що він звужує права меншин або спільнот. Не знаю, чиї права він звужує, крім однієї, всім відомої спільноти, якої насправді не існує. Це абсолютно коректно я вважаю, і Руслан Стефанчук казав: "Миколо Леонідовичу, до речі, коротеньке питання, а от, може, ти знаєш краще, а в нас є хоч одна зареєстрована спільнота отієї так званої, умовно, меншості?" По-моєму не було. Старовіри були.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Колеги, дивіться, просто в нас є декілька некоректних понять. Перше поняття, яке некоректним визнав Конституційний Суд, це те, що російськомовного населення не існує. Це перше некоректне поняття. Щодо громад, вони були, наприклад, у Львові була зареєстрована громада, очільник якої виявився зрадником, шпигуном і так само як і більшість, бо під дахом цієї умовної громади на колишній вулиці Короленка, яка тепер має іншу назву, в принципі була філія ФСБ і РПЦ. І зараз вони не існують, там Будинок воїна. Так? І ще була одна така сама схожа ситуація в Одесі. Але це не були культурні товариства, це, як правило, були такі представництва спецслужб сусідньої держави.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Якщо можна, я тільки дещо виправлю, бо не з усім згоден. Справа в тому, що спільноти у нас не реєструються, це ж треба розуміти. Може бути громадська організація спільнотою. Це раз.

Два. Хочемо ми цього чи не хочемо, російська національна меншина у нас згадана навіть в Конституції, пам'ятаєте статтю 10-у про мови меншин, зокрема і російська. Тому просто так казати, що немає, це дуже простий шлях, який не дуже правильний, на мою точку зору.

Але давайте повернемося до закону. І, якщо можна, я би хотів, власне, трошки довший виступ по цьому законопроекту, бо він мені особисто трохи багато часу і нервів коштував. І я би хотів трошки виступити з обґрунтуванням, чому саме цей законопроект варто підтримувати.

ПОТУРАЄВ М.Р. Володимире Михайловичу, будь ласка, ми знаємо, скільки ти вклав.

В'ЯТРОВИЧ В.М. Дякую.

Отже, я хочу розпочати з того, що євроінтеграція є надзвичайно важливою і звичайно для нас стратегічною метою, і дуже важливо, щоб ми ухвалювати якісні євроінтеграційні закони і справді скористалися тим унікальним історичним моментом, який ми маємо зараз. І при цьому не забували те, що навіть така висока стратегічна ціль як євроінтеграція, вона не є самоціллю.

Ми йдемо в ЄС в першу чергу для того, щоб захистити свої національні інтереси. І тому важливо, щоб під час переговорів, під час переговорів про переговори ми дуже чітко розуміли, як відстоювати ці національні інтереси, бо без відстоювання своїх національних інтересів навіть процес євроінтеграції може перетворитися в протилежність до відстоювання національних інтересів.

Як і історик і як громадський діяч я дуже добре пам'ятаю, як в часи Януковича і Табачника Ківалов з Колесніченком так само під приводом виконання рекомендацій Венеційської комісії і підготовки до асоціації з ЄС свідомо руйнували український культурно-інформаційний простір, атакували нашу мову і здійснювали політику русифікації. Все це робилося теж тоді під підкриттям нібито європейської інтеграції.

Тому перше правило, яке ми маємо дотримуватися в нашій внутрішній політиці і в діалозі з західними партнерами, це рішуче відкидати спроби протиставлення і перемішування питань захисту нашої мови і нашого культурно-інформаційного простору і прав національних меншин. Оце от або права національних меншин або захист української мови – це та рамка, за яку категорично маємо вийти і в жодному випадку не давати нас штовхнути в цю

рамку. Хто б не провокував таке протистояння: Путін, Орбан чи якийсь навіть колись поважний орган як Венеційська комісія, на жаль, ми бачимо, що в її зауваженнях дуже багато саме такої рамки.

Треба розуміти, що розвиток і захист української мови це про всіх і для всіх громадян України. Це точно не тільки про і не тільки для етнічних українців. Такий розвиток і захист не спрямований проти жодної національної меншини, і навпаки – захист меншин не може бути спрямований проти української мови і українських національних інтересів. Це взагалі не антагоністичні речі, і це треба дуже чітко запам'ятати. Це треба запам'ятати і розуміти нам, всім нашим переговорникам, політикам, нашим медіа і, звичайно, організаціям національних меншин, бо часом від деяких з них теж звучить власне ця рамка.

Друге правило. Ми маємо чітко стояти на тому, що вигадки про міфічні утиски прав національних меншин в Україні – це нісенітниця, тому що за всіма об'єктивними міжнародними дослідженнями в Україні найнижчий рівень ксенофобії, антисемітизму, міжетнічних протистоянь. І ми це бачимо особливо зараз, на тлі цієї війни в Ізраїлі, що робиться в Європі. В Україні нічого подібного не робиться. В Україні немає міжнаціональних конфліктів і жодних утисків меншин. Діти з національних меншин за державний кошт навчаються мовами меншин у школах, дитсадках, є цілком європейське законодавство про меншини. І важливо знову-таки розуміти, що всі ратифіковані Україною міжнародні конвенції, які захищають права меншин, є невід'ємною частиною нашого законодавства.

Ще важливий момент. Цих двох правил мають дотримуватися не лише урядовці чи політики, але й представники організацій національних меншин. Не можуть організації національних меншин бути інструментом гальмування нашого руху в ЄС. І якщо такі дії окремої організації все-таки є, то очевидно, що вони мають привернути увагу органів влади, тому що об'єктивно національні меншини як ніхто інший зацікавлені у вступі України в ЄС. І

саме вступ України в ЄС є найбільшою гарантією їхніх прав в Європейському Союзі.

Але і українська влада має виконувати вимогу українського законодавства, тобто забезпечувати підготовку вчителів для національних меншин, вчасний друк підручників та іншої літератури, надавати кошти на заходи із збереження і розвитку національних культур. Реальні кошти, а не ті, пам'ятаєте, про які ми з вами говорили, 10 мільйонів гривень, які виділені в бюджеті на роботу з національними меншинами. А потім ми дивуємося, чому маємо якісь проблеми з деякими з цих організацій. Тому що, на мою думку, скупий платить двічі і економія на потребах національних меншин, їхніх організацій іноді надто дорого коштує Україні.

Я не буду заглиблюватися в те, як уряд, готуючи цей проект, взаємодіяв з українським суспільством і українським парламентом, тому що, на жаль, відповідь може бути дуже короткою: ніяк не взаємодіяв. Консультації відбувалися лише з меншинами і зарубіжними партнерами, а на консультації з громадськістю між оприлюдненням і реєстрацією законопроекту відвели "аж" один день. Навіть профільні інституції Академії наук не були залучені до розробки цього урядового законопроекту. А більшість зауважень мовного омбудсмена просто проігноровані в зареєстрованому урядом тексті. Тому не дивно, що власне такий текст викликав обурення громадськості і навіть цілу кампанію під гаслом "Євроінтеграція без русифікації".

І дуже дивно виглядали звинувачення деяких очільників уряду чи навіть парламенту в тому числі і на мою адресу в тому, що нібито ми, критикуючи цей законопроект, гальмуємо євроінтеграцію. Тому що і я особисто, і громадськість, і інші депутати, які піддали критиці цей урядовий законопроект, дуже чітко вказували на конкретні проблемні моменти, які, до речі, вказані так само і в проекті висновку нашого комітету. І в принципі ніхто не ставив собі за мету якоїсь просто критики заради критики, я давав

дуже конкретні конструктивні пропозиції, які б вдосконалювали і врешті-решт вдосконалили цей текст.

Тому добре, що уряд, хай навіть після реєстрації законопроекту, почув ці пропозиції, і ми мали тиждень продуктивного діалогу. Хоча знову-таки всього цього можна було, інформаційного шуму, певної навіть політичної істерики можна було б уникнути, якщо б ми це допрацювали до моменту реєстрації законопроекту уряду.

Підсумком цього діалогу є текст законопроекту 10288-1, який консенсусом погодили представники всіх фракцій, уряду, громадських організацій, які брали участь в цьому діалозі. Тобто це якраз приклад: краще пізно, ніж ніколи.

У чому відмінність доопрацьованого проекту від варіанту початкового, внесеного урядом? Не будуть вноситися зміни в законодавство про книговидання, які загрожували б поверненням російської на наш книжковий ринок. Натомість на книжки, видані мовами Європейського Союзу, не буде поширюватися вимога видавати 50 відсотків видань українською. Телеканали і радіостанції, які захочуть вести мовлення мовами ЄС або окремих національних меншин, зможуть знизити обов'язкову частку української мови в етері до 30 відсотків, але така можливість не буде поширюватися на російську мову. Не будуть вноситися зміни до визначення україномовної програми, які загрожували перетворити це визначення на фікцію. Не буде російськомовної реклами, але на місцевих телеканалах і радіостанціях може бути реклама мовами ЄС.

Матеріали виборчої агітації мовами меншин будуть дублюватися українською. В усіх школах, також студенти приватних університетів зможуть більшу частину навчального часу навчатися мовами ЄС, але за рішеннями закладів освіти частка навчання українською мовою може збільшуватися.

Оновлене визначення населеного пункту, де традиційно проживають національні меншини, і воно вже не дозволить записати до таких пунктів ледь не всі міста України, як було, на жаль, в попередньому проекті, бо поширюється лише на населені пункти, де представників такої меншини хоча б 10 відсотків.

По суті ми зберегли всі закладені в первісній версії урядового проекту зміни, спрямовані якраз на захист меншин, але всі ці нововведення не будуть поширюватися на російську мову як мову держави-агресора. Я вважаю, що дуже добре, що ми вийшли на формулювання, яке говорить не про 5 років, як це планувалося в первісному варіанті уряду, а зробили це безстроково. І знову-таки це результат наших з вами дискусій, результат наших з вами напрацювань.

Тому, звичайно, я пропоную підтримати висновок нашого комітету про ухвалення проекту 10288-1 за основу і в цілому. Сподіваюся, ми ухвалимо закон конституційною більшістю, а потім так само разом – і влада, і опозиція, і представники меншин, і громадянське суспільство – будемо відстоювати нашу позицію перед європейськими партнерами. Звичайно, що деякі друзі Москви, такі як Орбан, їх не влаштує жоден текст нашого закону – ні урядовий, ні депутатський, будуть висуватися постійно нові претензії, але я впевнений, що і Європейська комісія, і лідери всіх дружніх держав ЄС точно не матимуть підстав нам ні в чому дорікнути і отримають додаткові аргументи для забезпечення єдності ЄС у підтримці України, і цей законопроект точно буде цьому сприяти.

Дякую всім, хто долучилися до роботи над цим законопроектом. Як на мене, це хороший приклад того, що можемо об'єднатися довкола важливої справи.

Дякую за увагу.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, Володимире Михайловичу.

Бачу руку пані Алли Тарасюк. Будь ласка, якщо можна, лаконічно.

ТАРАСЮК А. Добрий день! Дуже дякую, Микито Руслановичу, за надане слово.

Я сьогодні представляю Офіс Омбудсмена України. Ми опрацьовували законопроекти 10288, 10288-1. 10288 заходив на опрацювання до Уповноваженого. 24-го ми давали свою позицію щодо його погодження з урахуванням зауважень.

Але слід зараз зазначити про таке. Наразі в чинній редакції законопроекту пропонується доповнити статтю 10 Закону України "Про національні меншини" частиною 13, відповідно до якої запроваджується захист права на використання мови національної меншини Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини.

Також пропонується Уповноваженому включати до своєї Щорічної доповіді про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина звіт про стан додержання законодавства у сфері захисту права на використання мови національної меншини. Тут варто зауважити про те, що є Конституція України, стаття 101, і Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини", в яких зазначено, що Уповноважений здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина. Таким чином, покладання на Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини окремого обов'язку щодо включення до Щорічної доповіді про стан додержання захисту прав і свобод людини і громадянина звіту саме щодо додержання законодавства у сфері захисту права на використання національної меншини є не зовсім доречним, оскільки назва структури Щорічної доповіді, яка вже визначена статтею 18 Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини".

Відповідно ми пропонуємо внести зміни до статті 10 Закону України "Про національні меншини" і викласти її в іншій редакції. Зокрема в такій, що Уповноважений Верховної Ради України з прав людини в межах повноважень, які надані йому Конституцією України, Законом України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини", здійснює парламентський контроль за додержанням права національних меншин (спільнот) на використання мов національних меншин (спільнот). На нашу думку, таке формулювання є більш коректним, і воно саме відповідає Конституції України і профільному Закону України про Уповноваженого.

Окрім того, є ще кілька зауважень, які так само викладені в позиції до законопроекту 10288 і до законопроекту 10288-1. Тут, Микито Руслановичу, як скажете ви. Ми можемо теоретично надіслати це листами на опрацювання, щоб це було більш дієво, і я зараз їх не озвучувала. Або я можу зараз їх озвучувати, якщо є необхідність.

ПОТУРАЄВ М.Р. Ну, бачите, я тільки можу констатувати, що жаль, що не були ви присутні вчора на засіданні профільного комітету, бо ми вже як другий комітет не можемо зараз вносити зміни, тим більше в повністю погоджений зі всіма абсолютно фракціями і групами консенсусний законопроект. Тому давайте, може, тоді ці пропозиції варто вносити окремим законом про поправки до цього закону. Але цей закон треба зараз приймати обов'язково, на це є абсолютно очевидні політичні причини.

Я, до речі, хочу, підтримуючи абсолютно все, що сказав Володимир В'ятрович, зазначити, що от як ми бачимо за останніми заявами тих самих угорських політиків, питання захисту національних меншин вже зникло з їхньої риторики, тому що вони розуміють, вочевидь вони розуміють, що пред'явити претензії по цьому законопроекту дуже важко, там вже пішла в хід риторика зовсім інша, що начебто ми така корумпована країна, що у нас інституції не відповідають європейським стандартам і так далі, і так далі.

Тому робота, я вважаю, по цьому закону дуже хороша зроблена всіма нами, хто був…

В'ЯТРОВИЧ В.М. Але судячи з того, що озвучує пані Алла, на жаль, знову-таки організація роботи урядом була настільки паскудною, що і до зауважень Уповноваженого, на жаль, не прислухались. Тобто не було реалізовано роботу так, щоб ми могли включитися на правильному етапі в цю роботу.

ПОТУРАЄВ М.Р. Володимире Михайловичу, я знаю, що були там консультації, я здивований, що зараз ми чуємо від пані Алли, що там не був досягнутий консенсус.

Добре, друзі. Я пропоную підтримати рішення, яке у всіх на руках, значить, і підтримати альтернативний законопроект за основу і в цілому. Ну відповідно до рішення, яке всім надіслано.

Прошу голосувати. Колеги, хто за?

Потураєв – за.

КРАВЧУК Є.М. Кравчук – за.

САНЧЕНКО О.В. Санченко – за.

БОБЛЯХ А.Р. Боблях – за.

БОГУЦЬКА Є.П. Богуцька – за.

КОНСТАНКЕВИЧ І.М. Констанкевич – за.

ПАВЛЕНКО Ю.О. Павленко – за.

НАЛЬОТОВ Д.О. Нальотов – за.

СКРИПКА Т.В. Скрипка – за.

ЛЕРОС Г.Б. Лерос – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую, колеги.

Хто проти? Хто утримався?

Дякую, колеги. Я вітаю всіх з дуже важливим рішенням нашого комітету.

Колеги, коротке процедурне питання буквально в "Різному".

АБДУЛЛІН О.Р. Абдуллін – за. Я прошу вибачення.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую.

ЛЕРОС Г.Б. Микито Руслановичу, ви почули, не знаю, чи ні. У мене інтернет трошки "підвисає". Лерос – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дякую. Почули.

І Павла Миколайовича почули. Всіх почули.

СУШКО П.М. Сушко – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так. Так.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Пане голово, а ви – за?

ПОТУРАЄВ М.Р. Я – за. Я ж починав.

ГОЛОС ІЗ ЗАЛУ. Ми – за.

ПОТУРАЄВ М.Р. Друзі, процедурне рішення. Нам треба починати розглядати поправки до Закону про релігійні організації. Я просив би всіх визначитися з графіками, коли хто буде, коли кому зручно. І я думаю, що в секретаріат через Віталія Бабенка давайте це все скоординуємо.

У мене є така пропозиція, щоб ми просто відкрили засідання комітету і прямо через комітет ішли, не через підкомітети, а прямо через комітет в декілька засідань, але щоб це все зробили. Тому давайте складемо спільний графік.

І те саме стосується, він значно легший, тому що значно менше там поправок, але там поправки важливі, тому треба буде подивитись, це Закон про англійську мову. Тому давайте визначимо графік, в якому відпрацюємо ці два закони, і відповідно почнемо саме це робити. Прямо в режимі розгляду на комітеті.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Микито Руслановичу, коротке питання. А який таймінг ви собі бачите з цим релігійним законом?

ПОТУРАЄВ М.Р. Я би хотів, щоб ми обидва до 20 числа закінчили в комітеті.

В’ЯТРОВИЧ В.М. Микито, а мені здається, що якраз якби ми працювали в робочій групі і в підкомітеті, ідеться про релігійний закон, ми би швидше його підготували, і він би швидше пройшов через комітет. Якщо ми винесемо в такому вигляді, як зараз, це дуже "сиро", ми ще по дуже

багатьох ключових речах не домовились на комітеті. Ми дуже затягнемо обговорення саме в комітеті.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. І плюс було б добре табличку … *(нерозбірливо)* з графіком.

ПОТУРААЄВ М.Р. Добре.

В’ЯТРОВИЧ В.М. Мені здається, все-таки робоча група чи якийсь підкомітет це більш дієвий інструмент, щоб підготувати, тому що ти ж бачиш, там ще роботи багато є.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дивись, не сперечаюсь. Тоді давайте в робочому порядку в комітеті визначимось, але все ж таки нам треба якийсь графік мати відпрацювання цих законопроектів.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Табличку треба.

ПОТУРАЄВ М.Р. Табличку так, обов’язково.

КНЯЖИЦЬКИЙ М.Л. Поки немає таблички, складно зрозуміти, скільки це часу займе. Треба на це подивитись.

В’ЯТРОВИЧ В.М. І чесно кажучи, по англійській мові, теж, мені здається, що нам би якусь робочу групу, щоб напрацювати, щоб вже на комітет виносити речі, які ми погодили.

ПОТУРАЄВ М.Р. Дивись, я ж казав, що там дуже важливі поправки, тому їх там не так багато.

В’ЯТРОВИЧ В.М. Їх менше, але їх теж треба проговорити. Це принципові речі.

ПОТУРАЄВ М.Р. Так, там є принципові речі. Ці поправки змістовні і важливі, тому і я кажу, що треба до нього з не меншою увагою поставитись ніж до Закону про релігійні організації.

Ну, добре, колеги. Тоді в робочому порядку пропоную, щоб всі подивились свої графіки, бо яка різниця, в якому форматі: робоча група, або там підкомітет, або комітет. Просте головне, щоб ми розуміли, хто коли точно може збиратись і так далі. Добре? Давайте визначимось і тоді через Віталія Бабенка скоординуємося.

Дякую, колеги, ще раз.

На цьому засідання комітету оголошую закритим.

До побачення!